

- schet-idet-na-mesyatsy-kak-agrarii-hranyat-zerno-vo-vremya-blokady-portov
- "RF nezakonno vyvozyt iz Ukrainy po 150-170 tys. tonn zerna za misiats – posol Ukrainy v Turechchyni" [The Russian Federation Illegally Exports 150,000-170,000 Tons of Grain per Month from Ukraine – Ukrainian Ambassador to Turkey]. Interfax-Ukraina. July 05, 2022. <https://interfax.com.ua/news/economic/843784.html>
- Sabluk, P. T., Bilorus, O. H., and Vlasov, V. I. *Hlobalizatsiia i prodovolstvo* [Globalization and Food]. Kyiv: NNTs IAE, 2008.
- Skrypnyk, A. V., and Starychenko, Ye. M. "Optymizatsiini otsinky potentsiinoho vnesku Ukrainy v hlobalnyi prodovolchyi potentsial" [Optimizing Assessments of Ukraine's Potential Contribution to the Global Food Potential]. *Ekonomika APK*, no. 4 (2016): 27-39.
- "«Ukrainska rana» na rynku pshenytsi. Khto zaminyt nas na rynkakh Blyzkoho Skhodu ta Afryky?" ["Ukrainian Wound" on the Wheat Market. Who Will Replace Us in the Markets of the Middle East and Africa?]. *Latifundist*. May 17, 2022. <https://latifundist.com/spetsproekt/971-pshenichna-ukrayinska-rana-v-svitovomu-eksporti-zerna-hto-stane-plastirem>
- "V Ukraini zavershena posivna kampaniia 2022" [The 2022 Sowing Campaign Has Been Completed in Ukraine]. Ministerstvo ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. June 17, 2022 r. <https://minagro.gov.ua/news/v-ukrayini-zavershena-posivna-kampaniya-2022>
- "Voieni balansy prodovolstva v Ukraini" [Military Food Balances in Ukraine]. *APK Inform*. March 30, 2022. <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/1526079>
- "Voieni realii: skilky zerna maiut ukrainski ahraryi?" [Military Realities: How Much Grain Do Ukrainian Farmers Have?]. *Latifundist*. March 25, 2022. <https://latifundist.com/blog/read/2873-voyenni-realiyi-skilki-zerna-v-ukrayinskih-agrariyiv>
- "Zahalna struktura posivnykh ploshch pid ozymymy ta yarymy kulturamy Ukrainy" [General Structure of Sown Areas under Winter and Spring Crops of Ukraine]. <https://latifundist.com/urozhaj-online-2021>
- "Zahalna struktura posivnykh ploshch Ukrainy" [General Structure of Cultivated Areas of Ukraine]. Ministerstvo ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. <https://minagro.gov.ua/>

УДК 332.33(470)

JEL: M14; Q15; Q18

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-7-142-148>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

©2022 ПОЛТАВЕЦЬ А. М.

УДК 332.33(470)

JEL: M14; Q15; Q18

Полтавець А. М. Забезпечення ефективності сталого землекористування механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств

У статті запропоновано найважливішим заходом щодо забезпечення ефективності сталого землекористування механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств визначити перехід на принципи адаптивно-ландшафтного землеробства, що є системою формування земельних відносин, які передбачають раціоналізацію та гармонізацію взаємодії природних компонентів ландшафту та діяльності аграрних підприємств в умовах сучасного агропромислового виробництва. Наголошено на тому, що у зв'язку з цим методологія формування земельних відносин має інтегрувати природно-ландшафтні критерії, що полягають в адаптації сільськогосподарської діяльності до природних умов залученої до аграрного виробництва території, та еколого-економічні аспекти, змістовна сутність яких полягає у своєчасній реалізації превентивних заходів, які відновлюють ґрунтово-ресурсний потенціал і поліпшують якість аграрних екосистем. Трансформація земельних відносин згідно з принципами адаптивно-ландшафтною організації територій означає насамперед оптимальне співвідношення сільськогосподарських угідь. Еколого-економічне призначення агроландшафтів полягає в постійному збільшенні частки стабілізуючих природне навколишнє середовище площ, або іншими словами, лісових насаджень, пасовищ, сіножатей, при одночасному скороченні частки екологічно деградованої ріллі. Ефективність процесу управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств залежить від взаємної відповідності внутрішніх і зовнішніх умов функціонування агропромислового виробництва. До зовнішніх умов функціонування слід віднести фактори, що визначають процес формування земельних ресурсів (клімат, рельєф, ґрунтовий і рослинний покрив, нормативно-правове забезпечення землекористування, податкова політика та ін.). До внутрішніх умов функціонування механізму землекористування належать: система менеджменту аграрного підприємства, організаційна форма підприємства, способи технологічного впливу, машини та механізми, процес управління тощо.

Ключові слова: земельні ресурси, земельні відносини, стале землекористування, менеджмент аграрних підприємств, управління земельними ресурсами, механізм управління.

Рис.: 2. **Бібл.:** 9.

Полтавець Анатолій Миколайович – кандидат економічних наук, здобувач кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування, Державний біо-технологічний університет (вул. Алчевських, 44, Харків, 61002, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3310-3271>

Poltavets A. M. Ensuring the Efficiency of Sustainable Land Use of the Land Resources Management Mechanism in the Management System of Agrarian Enterprises

The article proposes that the most important measure to ensure the efficiency of sustainable land use of the land resource management mechanism in the management system of agrarian enterprises is to determine the transition to the principles of adaptive landscape farming, which is a system of forming land relations that provide for the rationalization and harmonization of the interaction of natural components of the landscape and the activities of agrarian enterprises in the conditions of modern agri-industrial production. It is emphasized that in connection with this, the methodology for the formation of land relations should integrate natural and landscape criteria, consisting in the adaptation of agricultural activity to the natural conditions of the territory involved in agrarian production, and the ecological-economic aspects, the contentual essence of which is the timely implementation preventive measures that restore soil and resource potential and improve the quality of agrarian ecosystems. The transformation of land relations according to the principles of adaptive landscape organization of territories means, first of all, the optimal ratio of agricultural lands. The ecological and economic purpose of agrilandscape is to constantly increase the share of areas that stabilize the natural environment, or, in other words, forest plantations, pastures, hay-fields, while simultaneously reducing the share of ecologically degraded arable land. The efficiency of the land resource management process in the management system of agrarian enterprises depends on the mutual compliance of the internal and external conditions of the functioning of agri-industrial production. The external conditions of operation should include the factors that determine the process of formation of land resources (climate, relief, soil and plant cover, regulatory and legal support for land use, tax policy, etc.). The internal conditions of the operation of the land use mechanism include the management system of an agrarian enterprise, organizational form of enterprises, methods of technological influence, machines and mechanisms, management process, etc.

Keywords: land resources, land relations, sustainable land use, management of agrarian enterprises, land resources management, management mechanism. **Fig.:** 2. **Bibl.:** 9.

Poltavets Anatolii M. – PhD (Economics), Applicant of the Department of Management, Business and Administration, State Biotechnological University (44 Alchevskykh Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3310-3271>

Найважливішою проблемою в системі земельних відносин залишаються питання управління земельними ресурсами, що включають: розмежування власності на землю, акумулювання та витрачання коштів, що надходять від земельного податку, орендної плати, продажу земельних ділянок та інших угод із ними. Вирішення завдань управління земельними ресурсами можливе лише через створення механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств, здатного забезпечувати їх раціональне та комплексне використання, незалежно від форм власності та інших факторів.

Дослідженню питань взаємозв'язку управління земельними ресурсами із забезпеченням сталого розвитку присвячували дослідження В. В'юн, О. Гарнага, В. Горлачук, Д. Добряк, О. Дорош, В. Другак М., Камінецька, В. Кулінич, А. Мартин, І. Новаковська, Л. Новаковський, А. Сохнич, А. Третяк, М. Хвесик та інші. Проте потребує подальших досліджень питання забезпечення ефективності сталого землекористування механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств, що зумовлює актуальність досліджень.

Мета даної статті – дослідити основні аспекти забезпечення ефективності сталого землекористування механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств.

Управління в аграрній галузі формується на різних рівнях: макро-, мезо- та мікрорівнях управління. Найважливішим елементом системи управління є аграрні підприємства, ефективність діяльності яких у сучасних умовах набуває ключового значення. Сьогодні в аграрній галузі недостатньо розвинений вертикальний ланцюжок управління – державні органи

управління не завжди враховують інтереси аграрних підприємств, недостатньо ефективно налагоджено горизонтальну взаємодію на макро- та мезорівнях [1].

Особливе значення для механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств має економічне обґрунтування заходів, що проводяться, і прийнятих рішень, які повинні забезпечувати:

- ✦ збалансованість інтересів держави, регіону, аграрних підприємств і приватних землевласників у процесі управління земельними ресурсами;
- ✦ раціональний розподіл рентного доходу між державою, регіоном, аграрними підприємствами, приватними землевласниками та іншими власниками прав на землю;
- ✦ економічну зацікавленість під час інвестування;
- ✦ надходження доходів національного, регіонального та місцевого бюджетів;
- ✦ безперервність відтворювального процесу;
- ✦ збалансованість соціально-економічного розвитку сільських територій;
- ✦ обґрунтованість встановлюваних ставок, тарифів, цін при здійсненні заходів з управління земельними ресурсами [2].

Об'єкти земельних відносин, тобто земельні ділянки, що використовуються в аграрному виробництві, мають свою специфіку, що визначається багатьма параметрами та характеристиками. Ці показники, разом із нормативно-правовою базою на національному, регіональному та місцевому рівнях, визначають стан системи управління земельними відносинами та вимагають розробки моделей їх економічного регулювання, зокрема в системі ме-

неджменту аграрних підприємств. Під час розробки стратегії організації сільськогосподарського землекористування необхідно виходити із ситуації, що реально склалася в країні.

Земельні ресурси беруть участь у всіх сферах відтворювального процесу. Так, у стадії виробництва життєвих засобів і ресурсів земля входить у витратну складову, визначаючи через свої цінові параметри величину суспільно-необхідних та індивідуальних витрат. Вилучення ренти податковими методами включає земельний чинник у сферу розподілу, а просторово-географічні та комунікаційні параметри земельної ділянки впливають на напрями, інтенсивність і швидкість руху створеного продукту, забезпечуючи участь даного фактора у сфері обігу та споживання [3].

Інша важлива обставина полягає в тому, що земельні ресурси як об'єкт нерухомоті неможливо фізично вилучити та перемістити у просторі, використовувати й амортизувати без залишку [4].

Сучасна ситуація вимагає активного розвитку механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств, яка включала б функції екологічного моніторингу земельних ресурсів, аналізу ефективності використання землі та комплекс заходів щодо санації існуючих земельних ресурсів.

Механізм управління земельними ресурсами включає такі блоки:

- ✦ *суб'єкт управління* – органи управління у сфері використання земельних ресурсів;
- ✦ *об'єкт управління* – земельний фонд із наявними земельними ресурсами;
- ✦ *показники стану об'єкта управління* – системи державного земельного кадастру, моніторингу земель, державної реєстрації прав на майно;
- ✦ *інструменти керуючого впливу* – нормативна правова база, програми розвитку, системи прогнозування, планування, землеустрою, земельних судів;
- ✦ *контроль виконання рішень* – критерії оптимальності системи управління землекористуванням, система державного земельного контролю.

Органи державної влади та місцевого самоврядування мають реальні можливості щодо створення законодавчої бази землекористування, що включає як способи та правила надання земельних ділянок, так і методи підвищення інвестиційного потенціалу земельних ресурсів. Крім того, суб'єктам державної влади належить право реалізації власної податкової політики щодо земельних ресурсів.

Основними завданнями регулювання земельних відносин є:

- ✦ забезпечення цільового використання земель сільськогосподарського призначення для виробництва аграрної продукції;

- ✦ стимулювання землекористувачів і землевласників, які ведуть високоефективне господарство;
- ✦ задоволення інтересів власника, орендаря, користувача та найманого працівника у продуктивному використанні землі;
- ✦ дотримання матеріальної та моральної відповідальності за стан використовуваних земельних ресурсів;
- ✦ продаж і передача земельної власності за дотримання умов, вироблених суспільством і закріплених законодавчо;
- ✦ урахування територіальних особливостей регулювання прав власників.

У сучасних умовах ринкової економіки особливо актуальним є розробка та освоєння методів економічного регулювання земельних відносин. Окрім удосконалення існуючих інструментів земельної політики, необхідно розвивати нові інструменти земельного менеджменту.

Найбільш складна проблема управління земельними ресурсами – регулювання землекористування органами влади з урахуванням інтересів усіх учасників земельних відносин і, при цьому, забезпечення комплексного розвитку сільських територій, що включає численні аспекти, у тому числі й екологічні.

Управління земельними ресурсами, загалом, можна визначити як вироблення й апробацію органами державної влади та місцевого самоврядування системи пільг та обмежень у землекористуванні для суб'єктів земельних відносин, а також контроль за дотриманням регулівних приписів. Іншими словами, управління земельними ресурсами є складною системою організаційних, правових, економічних та адміністративних важелів, які прямо чи опосередковано впливають на земельні відносини суб'єктів, формують, розвивають і спрямовують ці відносини в бік правильного поєднання реалізації інтересів землевласників із урахуванням екологічних обмежень.

При цьому слід враховувати, що рамки прав землевласників під тиском загальнонаціональних інтересів дедалі більше звужуються за одночасного розширення прав органів місцевого самоврядування. Розвиток економічних відносин і усвідомлення консервативності приватного землеволодіння змусили органи місцевого самоврядування, не скасовуючи його, брати дедалі більше прав контролю над його використанням.

Однією з причин розвитку цих тенденцій є стан земельних ресурсів, який поступово погіршується, що несе в собі пряму загрозу для їх відтворення.

Економічна складова механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств сприймає керуючі потоки з боку органів управління регіону та із зовнішнього керуючого середовища (державні органи влади, органи місце-

вого самоврядування). Подібні потоки прямують і в землеохоронну підсистему.

Вихідні інформаційні потоки складаються з інформації, отриманої з землеохоронної складової механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств, яка, своєю чергою, сприймає інформацію про стан екологічної складової внаслідок здійснення моніторингу земель.

Своєю чергою, економічна складова механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств приймає зовнішні та внутрішні інформаційні потоки, що включають відомості про досвід здійснення землеохоронних заходів, застосування природоохоронних та екологічно прогресивних технологій тощо.

Економічна складова механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств, представлена всіма землекористувачами, споживає ресурси екологічної складової, виділяючи, своєю чергою, джерела погіршення якісного стану земель. Останні прямують у землеохоронну складову для процесу поліпшення. Проте в даний час, через недостатній розвиток природоохоронних технологій, частина джерел погіршення якісного стану земель безпосередньо входить в екологічну складову.

Своєю чергою, землеохоронна складова механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств також потребує надходження ресурсних потоків для забезпечення свого функціонування. Фінансові потоки у вигляді плати за використання земельних ресурсів надходять у землеохоронну підсистему, забезпечуючи її функціонування.

Постійний моніторинг земельних ресурсів значною мірою впливає на рівень ефективності їх експлуатації. Така оцінка необхідна для створення комплексу відомостей про стан земельного фонду. При цьому має враховуватись екологічний стан земельних ресурсів; придатність для створення об'єктів інженерної та ринкової інфраструктури; привабливість для реалізації інвестиційних проектів тощо.

Акредитовані при цьому установи зобов'язані використовувати одержувані дані про стан земельного фонду у процесі розробки стратегії сталого землекористування та у вирішення оперативних завдань (рис. 1).

Найважливішим заходом щодо становлення системи сталого землекористування механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств є перехід на принципи адаптивно-ландшафтного землеробства, що є системою формування земельних відносин, які передбачають раціоналізацію та гармонізацію взаємодії природних компонентів ландшафту та діяльності аграрних підприємств в умовах сучасного агропромислового виробництва. У зв'язку з цим методологія формування земельних відносин має інтегрувати

природно-ландшафтні критерії, що полягають в адаптації сільськогосподарської діяльності до природних умов залученої до аграрного виробництва території, та еколого-економічні аспекти, змістовна сутність яких полягає у своєчасній реалізації превентивних заходів, що відновлюють ґрунтово-ресурсний потенціал і поліпшують якість аграрних екосистем [5].

Адаптивно-ландшафтне землеробство передбачає:

- ✦ агроекологічну типізацію земель за ресурсами та лімітуючими факторами ґрунтової родючості, тепла, вологи, потенціалу розвитку деградаційних процесів;
- ✦ функціонально-цільову типізацію земель з оптимізацією співвідношення угідь і структури посівних площ;
- ✦ формування природоохоронної інфраструктури агроландшафту;
- ✦ уточнення спеціалізації господарства та схеми розміщення сівозмін по території на базі комплексного аналізу природно-господарських ресурсів та ефективності їх використання [6; 7].

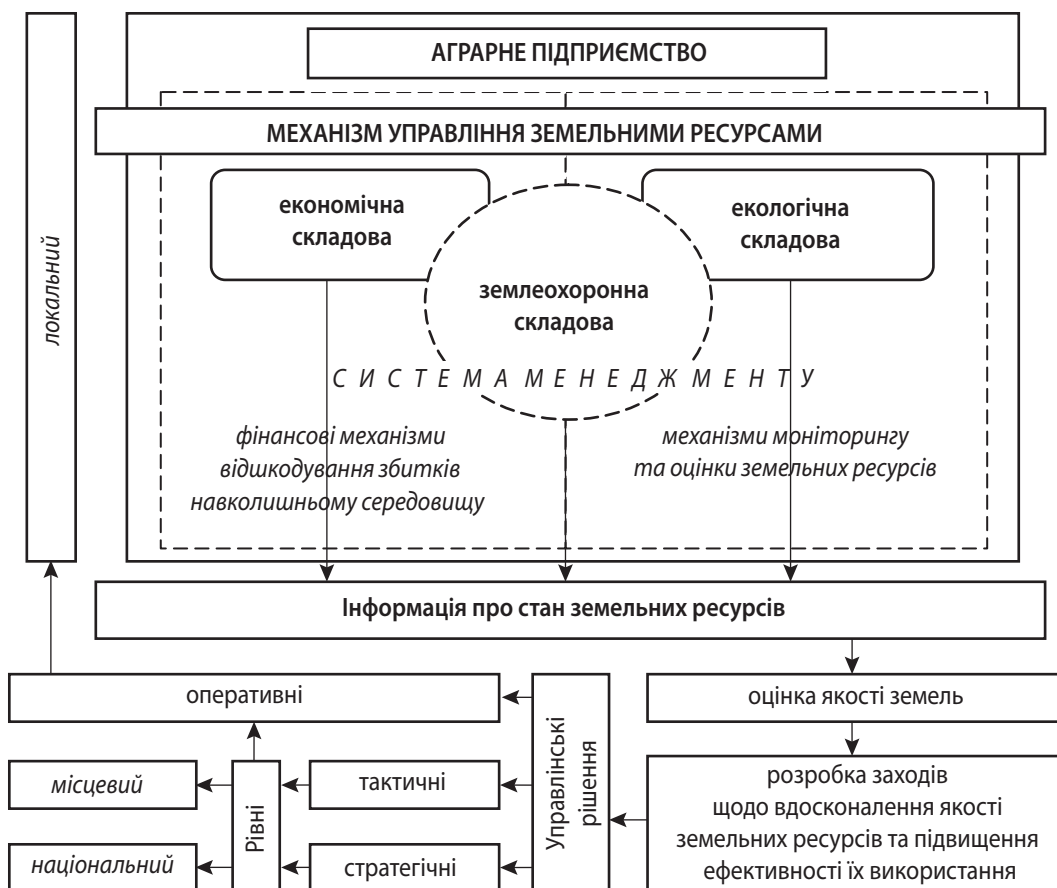
Трансформація земельних відносин згідно з принципами адаптивно-ландшафтною організації територій означає насамперед оптимальне співвідношення сільськогосподарських угідь. Еколого-економічне призначення агроландшафтів полягає в постійному збільшенні частки стабілізуючих природне навколишнє середовище площ або, іншими словами, лісових насаджень, пасовищ, сіножатей при одночасному скороченні частки екологічно деградованої ріллі [8; 9].

При цьому перехід до системи сталого землекористування також передбачає:

- ✦ необхідність відтворення ґрунтової родючості та відновлення порушених екосистем;
- ✦ запровадження механізму стимулювання раціонального землекористування;
- ✦ посилення значущості земельних ресурсів у вирішенні соціальних та економічних проблем сільських територій;
- ✦ запровадження нормативно закріплених екологічних обмежень землекористувачів.

Основними напрямками вдосконалення управління ефективністю аграрного землекористування є:

- ✦ у рамках традиційних технологій – дотримання технологічної дисципліни, коли суворо дотримуються всі агротехнічні вимоги до якості обробки полів, термінів проведення сільськогосподарських робіт, дотримання технологічних режимів сільськогосподарських машин і знарядь, а також упровадження нових інтенсивних сортів та гібридів сільськогосподарських культур, що вирощуються;

Рис. 1. Механізм управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств

Джерело: авторська розробка.

- ✦ у рамках адаптивного підходу – здійснення якісних змін у самій технології землекористування.

При цьому у прийнятті рішень щодо зміни технологічного процесу, крім екологічної доцільності, має брати участь економічний критерій, який передбачає альтернативність вибору. Забезпечення ефективності сталого землекористування механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств ілюструє *рис. 2*.

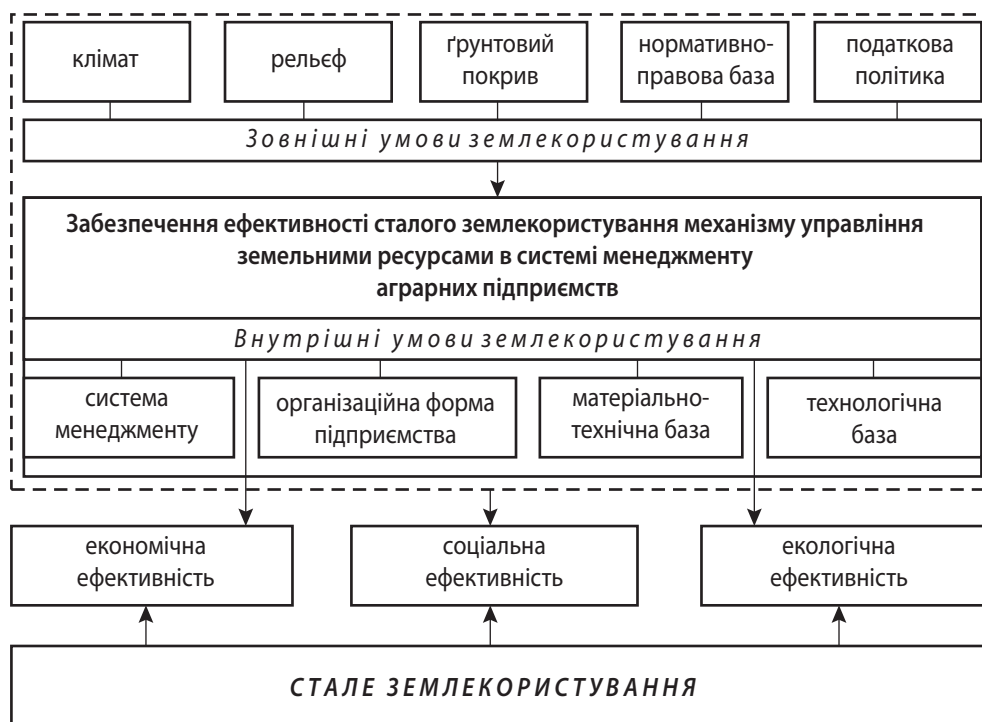
З наведеної схеми видно, що ефективність процесу управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств залежить від взаємної відповідності внутрішніх і зовнішніх умов функціонування агропромислового виробництва. До зовнішніх умов функціонування слід віднести фактори, що визначають процес формування земельних ресурсів (клімат, рельєф, ґрунтовий та рослинний покрив, нормативно-правове забезпечення землекористування, податкова політика та ін.) До внутрішніх умов функціонування механізму землекористування належать система менеджменту аграрного підприємства, організаційна форма підприємства, способи технологічного впливу, машини та механізми, процес управління тощо.

ВИСНОВКИ

Таким чином, найважливішим заходом щодо становлення системи сталого землекористування механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств є перехід на принципи адаптивно-ландшафтного землеробства, що є системою формування земельних відносин, які передбачають раціоналізацію та гармонізацію взаємодії природних компонентів ландшафту та діяльності аграрних підприємств в умовах сучасного агропромислового виробництва. У зв'язку з цим методологія формування земельних відносин має інтегрувати природно-ландшафтні критерії, що полягають в адаптації сільськогосподарської діяльності до природних умов залученої до аграрного виробництва території, та еколого-економічні аспекти, змістовна сутність яких полягає у своєчасній реалізації превентивних заходів, що відновлюють ґрунтово-ресурсний потенціал і поліпшують якість аграрних екосистем. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гарнага О. Основи управління землекористуванням: монографія. Рівне: НУВГП, 2014. 212 с.
2. Горлачук В., В'юн В., Сохнич А. Управління земельними ресурсами. Миколаїв, 2002. 312 с.

Рис. 2. Концептуальна схема забезпечення ефективності сталого землекористування механізму управління земельними ресурсами в системі менеджменту аграрних підприємств

Джерело: авторська розробка.

3. Камінецька О. В. Удосконалення управління земельно-ресурсним потенціалом території на основі аналізу рівня добробуту : дис.... канд. екон. наук : 08.00.06. Київ, 2018. 206 с.
4. Новаковська І. О. Економіка землекористування : навч. посіб. Київ : Аграрна наука, 2018. 400 с.
5. Лазарева О. В. Теоретико-методологічні засади стратегії розвитку сільськогосподарського землекористування в регіоні: теорія, методологія, практика : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 304 с.
6. Методичні рекомендації щодо організації території сільськогосподарських підприємств на еколого-ландшафтній основі / За ред. В. Ф. Камінського. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 64 с.
7. Миргород М. М. Економіко-екологічне обґрунтування проектів агроландшафтної організації території. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економіка АПК і природокористування»*. 2009. № 5. С. 180–189.
8. Третяк А. М., Другак В. М., Третяк Р. А., Гунько Л. А. Землепорядне проектування: еколого-ландшафтне землепорядкування сільськогосподарських підприємств. Київ : Аграрна наука, 2007. 120 с.
9. Камінський В. Ф., Шевченко І. П., Коломієць Л. П. Науково-методичне забезпечення охорони земель сільськогосподарського призначення як передумова сталого розвитку агропромислового комплексу України. *Вісник аграрної науки*. 2018. № 1. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201801-01>

REFERENCES

Harnaha, O. *Osnovy upravlinnia zemlekorystuvanniam* [Basics of Land Use Management]. Rivne: NUVHP, 2014.

Horlachuk, V., Viun, V., and Sokhnych, A. *Upravlinnia zemelnymy resursamy* [Management of Land Resources]. Mykolaiv, 2002.

Kaminetska, O. V. "Udoskonalennia upravlinnia zemelnor-surnym potentsialom terytorii na osnovi analizu rivnia dobrobutu" [Improving the Management of the Land and Resource Potential of Territories Based on the Analysis of the Level of Well-being]: *dys.... kand. ekon. nauk : 08.00.06*, 2018.

Kaminskyi, V. F., Shevchenko, I. P., and Kolomiiets, L. P. "Naukovo-metodychne zabezpechennia okhorony zemel silskohospodarskoho pryznachennia yak peredumova staloho rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy" [Scientific and Methodical Maintenance of Protection of Lands of Agricultural Assignment as a Precondition for Sustainable Development of Agribusiness Industry of Ukraine]. *Visnyk ahraryoi nauky*, no. 1 (2018): 5-10. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201801-01>

Lazarieva, O. V. *Teoretyko-metodolohichni zasady stratehii rozvytku silskohospodarskoho zemlekorystuvannia v rehioni: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Theoretical and Methodological Foundations of the Strategy for the Development of Agricultural Land Use in the Region: Theory, Methodology, Practice]. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, 2015.

Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii terytorii silskohospodarskykh pidpriemstv na ekolohe-landshaftnii osnovi [Methodical Recommendations on the Organization of the Territory of Agricultural Enterprises on an Ecological and Landscape Basis]. Vinnytsia: TVORY, 2020.

Myrhorod, M. M. "Ekonomiko-ekolohichne obgruntuvannia proektiv ahrolandshaftnoi orhanizatsii terytorii" [Economic and Ecological Substantiation of Projects of Agro-landscape Organization of the Territory]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu im. V. V. Dokuchaieva. Seriya «Ekonomika APK i pryodokorystuvannia»*, no. 5 (2009): 180-189.

Novakovska, I. O. *Ekonomika zemlekorystuvannia* [Economics of Land Use]. Kyiv: Ahrarna nauka, 2018.

Tretiak, A. M. et al. *Zemlevporiadne proektuvannia: ekoloholandschaftne zemlevporiadkuvannia silskohospodarskykh pidpriemstv* [Land Management Design: Ecological and Landscape Land Management of Agricultural Enterprises]. Kyiv: Ahrarna nauka, 2007.